

Türkiye Cumhuriyeti
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

DAKA
DOĞU ANADOLU
KALKINMA AJANSI

SINIR TİCARETİ RAPORU

www.daka.org.tr

İÇİNDEKİLER

1.SINIR TİCARETİ.....	1
1.1. Sınır Ticareti Merkezi.....	1
1.2. Sınır Ticareti ile İlgili Başvurulabilecek Mevzuatlar.....	2
1.2.1 Sınır Ticareti Belgesi.....	2
1.2.2 İthalat Uygunluk Belgesi.....	2
1.2.3. İl Değerlendirme Komisyonu.....	3
1.2.4. Sınır Ticareti Kapsamında Ürün, Miktar ve Zaman Bakımından Sınırlamalar.....	3
2.SINIR TİCARETİ MEVCUT DURUM.....	9
Tablo 1. Van İline sınır ticareti kapsamında verilen ithalat değer limiti	4
Tablo 2. Hakkari İline sınır ticareti kapsamında verilen ithalat değer limitleri.....	4
Tablo 3. 2019 Yılında Bazı Hassas Ürünler İçin Tespit Edilen İthalatın Serbest Olduğu Dönemler.....	8
Tablo 4. Esendere Gümrük Müdürlüğü sorumluluk sahasından son 5 yılda yapılan (01/01/2015-28/07/2019 tarihleri arası) ithalat - ihracat miktarları.....	9
Tablo 5. Kapıköy Gümrük Müdürlüğü sorumluluk sahasından son 5 yılda yapılan (01/01/2015-01/09/2019 tarihleri arası) ithalat - ihracat miktarları	10

SINIR TİCARETİ RAPORU

1. SINIR TİCARETİ

1.12.2008 tarihli ve 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki "Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar" kapsamında yer alan illerin ihtiyaçlarının bir kısmının, sınır komşusu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması ve bu illerimizden ihracatın artırılması suretiyle söz konusu illere ekonomik canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemlerdir. Sınır ticaretinin ayrıca Sınır Ticaret Merkezlerinden de yapılması mümkündür.

1.1. Sınır Ticareti Merkezi

2008/14451 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında öngörülen, sınırda kurulan ve sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılabilen alanların yer aldığı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi dışında addedilen yerleri ifade eder. Diğer bir deyişle, sınır ticareti kapsamında kurulan mağazaların bulunduğu ve iki sınır ili arasında ticaretin yapıldığı yerlerdir. Sınır ticaret merkezlerinde (STM) faaliyet gösteren mağazalara ise sınır ticareti mağazası denir.

Sınır ticaret merkezleri, ilgili valiliğin talebine istinaden Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda; Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve ilgili bakanlık temsilcilerinden oluşan bir komisyonun oybirliğiyle yapacağı teklif üzerine Ticaret Bakanının onayı ile kurulur.

STM'ler; İl Özel İdaresi tarafından inşa edilir ve işletilir (İl Özel İdarelerinin bulunmadığı büyükşehirlerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından). Mağazaların kiraya verilmesine ilişkin uygulamalar da, ilgili valilikçe hazırlanıp Ticaret Bakanlığınca uygun görülen "Sınır Ticaret Merkezleri Yönergesi" çerçevesinde İl Özel İdaresi tarafından yürütülür.

STM'lerin fiziki olarak düzenlenmesi, eşya ve stok kontrollerinin yapılması ile bu merkezlere giriş ve çıkışlara ilişkin usul ve esaslar Ticaret Bakanlığınca tespit edilir.

Sınır ticareti yapılabilecek 12 ile karşılık, günümüzde faal dört adet STM mevcuttur: Ağrı (SARISU), Hakkari (ESENDERE), Van (KAPIKÖY), Iğdır (DİLUCU).

Sınır ticareti kapsamındaki ithalat ve ihracat işlemleri için, "Gümrük Beyannamesi" düzenlenir. Sınır Ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapabilmek için Sınır Ticareti Belgesi'ne sahip olmak şarttır. İthalat işlemlerinde; Sınır Ticaret Belgesi'nin yanı sıra, "İthalat Uygunluk Belgesi" de aranmaktadır. İhracat işlemlerinde ise; "Sınır Ticaret Belgesi" ile ihraç edilen eşya fatu-rası ve ihracatçı birliğince onaylanmış gümrük beyannamesinin yetkili gümrük idaresine tevdi edilmesi gerekir.

STM'lerdeki ticaretin özel bir amaca yönelik olması nedeniyle, normal ticarete göre teşvik edilmesi ve bazı üstünlükler sağlanması söz konusudur. Bu üstünlüklerden bir tanesini de vergi avantajları oluşturmaktadır. Sınır ticareti yoluyla yapılacak ithalatta tek ve maktu vergi uygulanır. Tek ve maktu vergi; Gümrük Vergisi oranı sıfır, Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi oranları tam olarak dikkate alınarak hesaplanır.

1.2. Sınır Ticareti ile İlgili Başvurulabilecek Mevzuatlar

Sınır Ticareti ile ilgili mevzuatın kapsamını: "4458 Sayılı Gümrük Kanunu (Md. 172)," "2008/14451 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar," "Sınır Ticaret Merkezlerinin Fiziki Olarak Düzenlenmesi, Eşya ve Stok Kontrollerinin Yapılması ile Bu Merkezlere Giriş ve Çıkışlara İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik" ve "İhracat:2009/7 Sayılı Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ" oluşturmaktadır. Sınır ticareti yapılabilecek iller, 2008/14451 sayılı kararın 2. maddesi ile belirlenmiştir. İlgili karar kapsamında:

- Artvin
- Ardahan
- Iğdır
- Ağrı
- Van
- Hakkari
- Şırnak
- Mardin
- Şanlıurfa
- Kilis
- Gaziantep
- Hatay

İllerimizde sınır ticareti yapılabilmesi mümkündür. Bu iller, Bakanlar Kurulu kararında karşılığında gösterilen ülkelerle sınır ticareti yapabilirler.

2008/14451 sayılı Karar kapsamındaki illerde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan esnaf ve tacir, sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapabilir.

Sınır ticareti kapsamında yapılacak ürün giriş ve çıkışı yetkili gümrük kapısından veya sınır ticaret merkezinden yapılır.

1.2.1 Sınır Ticareti Belgesi

2008/14451 Sayılı Karar kapsamındaki sınır illerinde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyet gösteren esnaf ve tacire, ilgili STM'de mağaza kiralama ve sınır ticareti kapsamında ithalat-ihracat yapma yetkisi veren belgeye sınır ticareti belgesi denir.

Sınır ticareti belgesi, ilgili valilikler tarafından düzenlenir. Karar kapsamındaki illerde yerleşik esnaf ya da tacirler sınır ticareti belgesi almak üzere ilgili ildeki İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına başvurur. Söz konusu odalar talepleri Değerlendirme Komisyonuna iletir. Değerlendirme Komisyonu, başvuru tarihinden itibaren 10 işgünü içerisinde müracaatları inceleyerek sonuçlandırır. Müracaatları uygun görülen esnaf ve tacirlere, valilikçe sınır ticareti belgesi verilir.

Belgenin geçerlilik süresi 1 yıl olup süre bitiminde talep üzerine Valilikçe yeni belge düzenlenir. Belge hiçbir şekilde devredilemez.

1.2.2 İthalat Uygunluk Belgesi

Sınır ticareti kapsamında ithalat yapma yetkisi veren ve İl Değerlendirme Komisyonu tarafın-

dan düzenlenmesi uygun görülen belgeye İthalat Uygunluk Belgesi denir.

Karar kapsamındaki illerde yerleşik esnaf ya da tacirler, İthalat Uygunluk Belgesi almak üzere ilgili ildeki İl Ticaret Odası ve ya İl Ticaret ve Sanayi Odası'na başvurur. Söz konusu odalar talepleri Değerlendirme Komisyonuna iletir. Değerlendirme Komisyonu, başvuru tarihinden itibaren 10 işgünü içerisinde müracaatları inceleyerek sonuçlandırır. Müracaatları uygun görülen esnaf ve tacir adına her bir ürün için bir İthalat Uygunluk Belgesi verilir. İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmesinde; il ihtiyacı ölçütü ile talep sahibinin vergi ve sosyal sigorta prim borcunun olup olmadığı, son bir yıla ait işletme cirosu ve esnaf ve tacirin sektörel faaliyet alanı ile daha önce adına tahsis edilmiş İthalat Uygunluk Belgeleri kapsamında gerçekleştirmiş olduğu ithalata ilişkin veriler de göz önünde bulundurulur.

Belgenin geçerlilik süresi düzenlendiği tarihten itibaren 45 gün olup bu süre uzatılamaz. Ancak, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen tarım ürünlerinin ithalatında hasat dönemi dikkate alınarak bu belge daha kısa süreler için düzenlenebilir.

1.2.3. İl Değerlendirme Komisyonu

"Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar" kapsamındaki illerde sınır ticaretine ilişkin tüm hususlarda karar vermeye yetkili organ, İl Değerlendirme Komisyonudur; komisyonun sekreteryaya hizmetleri İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yürütülmektedir.

Komisyon; Vali veya Vali Yardımcısı başkanlığında, İl Jandarma Komutanlığı ya da İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Defterdar, Gümrük Müdürü, Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü, İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği temsilcilerinden oluşur.

1.2.4. Sınır Ticareti Kapsamında Ürün, Miktar ve Zaman Bakımından Sınırlamalar

2008/14451 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar'da; sınır ticareti kapsamına girmeyen ürünler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- İhracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ithali belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler,
- Ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, koruma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler,
- 5201 sayılı "Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun" kapsamında kontrole tabi ürünler,
- Yerli üretimin ve imalatın korunması ile ithalatta ve iç piyasada haksız rekabetin önlenmesi kapsamında; çay, şeker, fındık ve antepfıstığı, canlı hayvan, et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri,
- Petrol ve petrol ürünleri.

"İthalat Rejim Kararı," "İhracat Rejim Kararı ve Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler" ve "Standardizasyon Rejimi Kararı" ve diğer mevzuatla ihracı ve ithali izne tabi ürünlerin sınır ticaretine konu edilmesi, ilgili mercilerin izni ile mümkündür.

Tablo 1. Van İline sınır ticareti kapsamında verilen ithalat değeri limiti

İRAN – VAN/Kapıköy (toplam 78.550.744 \$)				
Sınır İli	Nüfus	Toplam nüfus içindeki payı (%)	Sanayi (\$)	Tarım (\$)
Van	1.123.784	%52,37	39.275.372	39.275.372

Kaynak: TÜİK 2018

Tablo 2. Hakkari İline sınır ticareti kapsamında verilen ithalat değeri limitleri

Sınır İli	İthalat yapılan ülke	Sanayi (\$)	Tarım (\$)
Hakkari	İran	9.784.718	9.784.718
Hakkari	Irak	21.239.697	21.239.697
Toplam		31.024.415	31.024.415

Kaynak: TÜİK 2018

2019 Yılında İran ve Irak'tan Sınır Ticareti Kapsamında İthalatı Uygun Görülmeyen Tarım Ürünleri Listesi:

1. Bal (Süzme)
2. Bal (Petek)
3. Bezelye
4. Biber (yeşil)
5. Biber (tatlı biberler)
6. Buğday unu
7. Çilek
8. Domates
9. Elma
10. Fasulye
11. Haşhaş tohumu
12. Havuçlar
13. Hıyarlar ve kornişonlar
14. İncir (taze)
15. İncir (kurutulmuş)
16. Kabak
17. Kabak tohumu
18. Kaju (kabuklu – kabuksuz)
19. Karnabahar
20. Kayısı (zedali dahil)
21. Kestane

22. Kuru kayısı (zerdali dahil)
23. Meyve suyu ve konsantreleri
24. Muz
25. Nargile tütünü
26. Palm yağı
27. Patates
28. Patlıcan
29. Pırasa
30. Soğanlar ve şalotlar
31. Şeker pancarı
32. Üzüm (taze)
33. Üzüm (kuru)
34. Zeytin
35. Zeytin
36. Zeytinyağı

2019 Yılında İran'dan Sınır Ticareti Kapsamında İthalatı Uygun Görülmeyen Sanayi Ürünleri Listesi:

1. Alüminyum
2. Alüminyum Çatı Malzemesi
3. Alüminyum döküntü ve hurdalar
4. Amonyum Nitrat (sulu çözelti halinde olsun olmasın) (yalnız narkoz gazı imaline mahsus saf amonyum nitrat ile genel güvenlik ve asayiş yönünden İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) iznine tabi olan yalnız %34,5 ve üzeri azot (nitrojen) içeren teknik amonyum nitrat hariç)
5. Amonyum Nitratın Kalsiyum Karbonatla veya Bitki Besin Maddesi Olmayan Diğer İnorganik Maddelerle Karışımları
6. Amonyum Sülfat (%21)
7. Amonyum sülfat nitrat (ASN)
8. Aspiratör ve fanlar
9. Ayakkabı (Köseleden Terlik ve Ayakkabılar)
10. Ayakkabı (Plastik)
11. Bakır (hurda)
12. Bakır (külçe)
13. Bakır
14. Bakır ve Bakırdan Eşyalar
15. Battaniye (elektrikli)
16. Battaniye (Suni liflerden)
17. Cam (düz)
18. Cam (inşaat)
19. Cam

20. Cam Bardak
21. Cam Mutfak Eşyası
22. Cam Ürünleri (Profil veya Plaka Cam)
23. Cam Yünü
24. Cep Telefonu
25. Çimento ve Klinker
26. Çinko Döküntü ve Hurdalar
27. Çuval (plastik)
28. Demir (hurda)
29. Demir (Profil ve Palplanş)
30. Demir veya Manganezin Tekrar Elde Edilmesine Uygun Döküntüler
31. Elektronik Kameralar
32. Granit
33. Granit Taşı
34. Hayvansal veya Bitkisel Gübreler (birbiriyle karıştırılmış veya kimyasal olarak işlem görmüş olsun olmasın): Bitkisel veya hayvansal menşeli gübrelerin kimyasal bir işleme tabi tutulmasından veya karıştırılmasından elde edilen gübreler
35. Hortum ve Boru
36. İşlenmemiş Çinkolar
37. Jelatin
38. Jeneratör
39. Kalsiyum Nitrat ve Amonyum Nitratın Çift Tuzları ve Karışımları
40. Kameralar (ses ve görüntülü)
41. Karo taşı
42. Kil toprak (Demir hammaddesi)
43. Kilim – Halı
44. Kuarslı kum
45. Kumaş (Perdelik ve Döşemelik)
46. Kurşun
47. Kurşun Döküntü ve Hurdalar
48. Kükürt
49. Mermer (işlenmemiş)
50. Mermer (beyaz)
51. Mermer (renkli ve damarlı)
52. Moblen (plastik döküntü ve hurda)
53. Motorlar ve Jeneratörler
54. Nitrik asit
55. Oto yedek parçası
56. Otomobil lastiği
57. Örülmeye elverişli maddelerden diğer eşya
58. Pamuklu dokuma
59. Pamuklu mensucat

60. Polietilen
61. Polipropilen
62. Polistiren (antişok ve kristal)
63. PVC (Plastik) Hammaddesi
64. Semaver (elektrikli)
65. Seramikten eşya
66. Sodyum Nitrat
67. Suni liflerden tek kat iplik
68. Şırıngalar (tıbbi)
69. Şırıngalar (ünsülin)
70. Şırıngalar (Diğerleri)
71. Terlik (plastik, bayan)
72. Termos (plastik)
73. Traktör lastiği
74. Traverten
75. Üre
76. Üre Amonyum Nitrat (UAN)
77. Yalnız Gübre Olarak Kullanılan Potasyum Nitrat
78. Yastık Yüzü
79. Yatak Örtüsü

Bunun dışında Sınır Ticareti kapsamında ürün, miktar ve zaman bakımından diğer sınırlamalar aşağıdaki gibidir.

- 2016/8478 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararın 11 inci maddesi kapsamında canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ticareti ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından insan, bitki ve hayvan sağlığı açısından risk teşkil ettiği belirlenen ürünlerin ticareti yapılamaz.
- Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğin (İhracat 2016/11) 11 inci maddesi kapsamında da çay, şeker, fındık ve antepfıstığının sınır ticareti yoluyla ithalatına izin verilmez
- Ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, korunma, damping, sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler sınır ticaretine konu edilmez.
- 2016/8478 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararın 12. Maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Tarım ve Orman Bakanlığının denetimine tabi ürünlerin Karar kapsamında ithalatı genel hükümlere tabidir.
- Tarım ve Orman Bakanlığının Kontrolüne Tabi Ürünlerin İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi) eki Ek-3'te yer alan ürünler sınır ticaretine konu edilemez.

Tablo 3. 2019 Yılında Bazı Hassas Ürünler İçin Tespit Edilen İthalatın Serbest Olduğu Dönemler

Sıra no	Ürün	2019 yılında Tarım ve Orman Bakanlığınca Tespit Edilen İthalatın Serbest Olduğu Dönemler
1	Armut	15 Şubat – 1 Mayıs
2	Badem içi	1 Ekim – 1 Ağustos
3	Badem (Kabuklu)	1 Ekim – 1 Ağustos
4	Ceviz İçi	1 Aralık – 15 Ağustos
5	Ceviz (Kabuklu)	1 Aralık – 15 Ağustos
6	Erik (Taze)	15 Kasım – 1 Nisan
7	Fasulye (Kuru)	1 Aralık – 1 Haziran
8	Karpuz	1 Kasım – 30 Nisan
9	Kavun	1 Kasım – 30 Nisan
10	Kiraz	15 Ekim – 1 Mayıs
11	Kivi	15 Şubat – 1 Eylül
12	Kuru Armut	1 Ocak – 1 Haziran
13	Kuru Ayva	1 Ocak – 1 Haziran
14	Kuru Dut	1 Ocak – 1 Nisan
15	Kuru Elma	1 Mart – 1 Ağustos
16	Kuru Erik	1 Ocak – 1 Nisan
17	Kuru İğde	1 Kasım – 1 Şubat
18	Kuru Şeftali (Nektarinler dahil)	1 Aralık – 1 Mart
19	Kuru Vişne	1 Ocak – 1 Nisan
20	Limon	15 Şubat – 1 Ağustos
21	Mandarin (Mandalin)	15 Şubat – 1 Ağustos
22	Marul	1 Kasım – 1 Nisan
23	Mercimek (Yeşil)	15 Eylül – 1 Haziran
24	Mercimek (Kırmızı)	1 Eylül – 1 Mayıs
25	Nar	1 Mart – 1 Mayıs
26	Nohut (garbanzos)	1 Eylül – 1 Ağustos
26	Nohut (garbanzos)	1 Eylül – 1 Ağustos
27	Portakal	15 Mart – 1 Ağustos
28	Şeftali (Nektarin dahil)	1 Kasım – 1 Mayıs
29	Vişne	15 Ekim – 1 Mayıs
30	Yer Fıstığı	1 Mart – 1 Ağustos

2. SINIR TİCARETİ MEVCUT DURUM

Sınır ticareti kapsamında ithalat – ihracat yapmak isteyen esnaf/tacir/kişilerin illerindeki Ticaret ve Sanayi Odalarına başvurarak Sınır Ticareti Belgesi alması gerekmektedir. Son 5 yılda Van ilinde Sınır Ticaret Belgesi için yapılan toplam başvuru sayısı 1198 adettir. 2019 yılı itibarıyla aktif 455 adet Sınır Ticareti Belgesi vardır ve bu firmalar süre bitiminde güncelleme yapmaktadırlar. Hakkari’de ise son 5 yılda 240 sınır ticareti belgesi düzenlenmiştir.

Sınır ticareti kapsamında ithalat yapmak isteyen firmaların ayrıca ürün bazlı ithalat uygunluk belgesi almaları gerekmektedir. Son 2 yılda Van ilinde 1185 adet, 2019 yılı içinde toplam 967 adet ithalat uygunluk belgesi düzenlenmiştir.

Sınır ticareti kapsamında, Sınır Ticaret Merkezlerinde (STM) açılan mağazalardan ticaret yapmak mümkünse de şu an aktif bir Sınır Ticaret Merkezi mevcut değildir. Hakkari ve Van illeri Esendere ve Kapıköy gümrük kapılarından sınır ticareti kapsamında yapılan ihracat – ithalat verileri ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. Esendere Gümrük Müdürlüğü sorumluluk sahasından son 5 yılda yapılan (01/2015-28/07/2019) tarihleri arası ithalat - ihracat miktarları

STM kapsamı	2015	2016	2017	2018	2019 (28/07/2019)
İhracat (\$)	178.212.548	5.927.916	23.241.313	11.480.284	4.249.077
İthalat (\$)	202.086	426.634	1.413.192	1.337.891	2.090.401

(Kaynak: Esendere Gümrük Müdürlüğü)

Şekil 1. Esendere Gümrük Kapısı

Tablo 5. Kapıköy Gümrük Müdürlüğü sorumluluk sahasından son 5 yılda yapılan (01/01/2015-01/09/2019 tarihleri arası) ithalat - ihracat miktarları

STM kapsamı	2015	2016	2017	2018	2019 (01/09/2019)
İhracat (\$)	9.166.792,66	18.757.509,57	15.659.766,83	10.637.646,01	680.701,43
İthalat (\$)	3.986.991	6.376.169,07	10.371.529,40	3.569.246,39	3.524.602,19

(Kaynak: Kapıköy Gümrük Müdürlüğü)

Şekil 2. Kapıköy Gümrük Kapısı

DAKA
DOĞU ANADOLU
KALKINMA AJANSI

www.daka.org.tr